

Паламарчук Наталія Вікторівна

студентка групи ПСб-1-12-4.0д, IV курс, напрям підготовки «Психологія»

palamarchuk001@yandex.ru

Науковий керівник

Васильєв Олексій Олександрович

старший викладач кафедри загальної, вікової та педагогічної психології Інституту людини

Київського університету імені Бориса Грінченка

vasildom@mail.ru

ПСИХОЛОГІЧНИЙ ЗМІСТ У АКАДЕМІЧНІЙ КУЛЬТУРІ ОЧИМА СТУДЕНТІВ

Анотація. У статі проаналізовано та розглянено, питання змісту академічної культури, її роль у вищому навчальному закладі, компоненти які її формують. Визначено особливості впливу навчальної діяльності студентів на становлення академічної культури.

Ключові слова: академічна культура, мотивація до навчання, кар'єрний аспект, вольові якості, інтелектуальні властивості, запам'ятовування, осмислення, навчальні здібності.

Актуальність та доцільність дослідження. Центральне місце в системі вищої освіти посідає університет, який є соціокультурним освітнім та науковим центром, надає нові знання, формує світогляд майбутніх фахівців. В умовах трансформації освіти ключовими питаннями стає її зміст – обсяг і структура інформаційної культури та базові уміння та навички, що формуються в процесі засвоєння наукового змісту і створює передумови для подальшого здобуття знань суб'єктом, а також створенням ним операційно-діяльнісних систем відповідно до запитів життя чи самозапитів суб'єкта. Здатність до набуття, систематизації і використання знань та побудови стратегій і конкретних тактик діяльності ми розуміємо, як появ академічної культури. Тому дослідження сутності і структурних компонентів академічної культури є важливою теоретичною проблемою, а її розуміння і відповідна здатність свідомого засвоєння студентами як суб'єктами освітнього процесу, є важливим завданням практичного рівня.

Аналіз останніх публікацій. Філософське бачення академічної культури з екзистенціальних позицій представлено в працях Х. Ортеги-і-Гассета [6] та К. Ясперса [7]. Автори визначають соціальну історично-обумовлену функцію університету з збереження культури та формування системи особистісних цінностей та умінь учасників освітнього процесу.

Сучасні дослідники приділяють більше уваги феномену академічної культури, як провідному фактору підготовки спеціаліста та функціонування університету, як науково-освітньої установи. Одні з них акцентують увагу на ціннісному компоненті академічної культури (О.П. Єрохіна, В.І. Астахова), тоді як інші приділяють увагу функціонально-діяльним характеристикам (Н.В.Гордієнко, Т.І. Краснова)

О.П.Єрохіна визначає в якості базового ціннісний зміст академічної культури, яка проявляється, на її думку, на когнітивному, операційному та ціннісному рівнях [3]. Подібної позиції дотримується В.І.Астахова, яка, розглядаючи академічну культуру в традиціях європейської академічної освіти як сукупність норм і цінностей освітньої і наукової діяльності університету, визначає її насамперед як культуру моральності і служіння людям [1].

Н.В.Гордієнко пропонує структурну модель академічної культури, яка складається на базовому рівні з інформаційної, мовної, інтелектуально-евристичної, комунікативної компетентностей та здатностей до наукової організації навчальної діяльності та її рефлексії, які переростають у готовність до проектної діяльності, до само актуалізації і саморозвитку, і визначають академічну мобільність студентів [2]. Т.І.Краснова, розглядаючи рівень сформованості навчальних компетентностей, як основи діяльно-ціннісної складової академічної культури в умовах входження випускників середньої школи в університетське освітнє середовище, визначає проблеми їх формування [4, 5].

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Виходячи з огляду літератури можна зазначити таке. Академічна культура розглядається як складне особистісне утворення включає в себе: комплекси практичних умінь, навичок, що забезпечують успішність навчальної праці; інтелектуальних здібностей; особистісних властивостей і якостей; готовність (досвід) до навчальної діяльності, до досягнення високих результатів. Бачення академічної культури є відносно відмінним різними учасниками освітнього процесу, що обумовлює неузгодженість дій суб'єктів щодо її трансляції, засвоєння і розвитку. Тому

завданням нашого дослідження є аналіз розуміння студентами-психологами різних курсів поняття академічної культури та її елементів, та суб'єктивна оцінка їх значущості.

Виклад основного матеріалу дослідження. Ідея дослідження полягає у з'ясуванні ієрархії невирішених навчально-організаційних проблем, які є виявом певних елементів академічної культури. Методика дослідження розроблена на основі методики Т.І.Краснової, яка вивчала рівень потреби в розвитку академічних компетенцій студентами білоруських університетів [5].

Т.І. Краснова запропонувала перелік із одинадцяти тем навчаючих семінарів для студентів, які повинні були ними проранжовані відповідно до актуальної потреби та готовності взяти участь у їх роботі.

Обрану методику ми доповнили так : розділено 11 тем семінарів на три групи відповідно до рівня сформованості академічної компетентностей (початковий, середній, високий), а також зроблена спроба проаналізувати оцінку студентами різних курсів (I, III, V) за принципом актуальної потреби.

У початковий рівень академічних компетентностей ми включили такі види діяльностей, які, як правило, формуються в середньому навчальному закладі:

1.1 «Як запам'ятовувати і відтворювати навчальний матеріал» (розвиток елементарних навчальних умінь, певна суб'єктивно-свідома активація процесів пам'яті. При достатній розвиненості передбачає певну систематизацію інформації);

1.2. «Прийоми підготовки письмових текстів» (навичка логічно-структурованої подачі інформації, що містить виклад фактичного матеріалу, розмірковування та висновки. При достатній розвиненості використовують різні стилі письмового мовлення – академічно-науковий, публіцистичний, літературно-образний тощо...);

1.3. «Підготовка до письмового тесту» (передбачає здатність вибору нюансів певних відносно правильних формулювань (при закритій формі) чи здатність до короткого викладу суті явища, як вияв понятійного мислення);

1.4. «Підготовка до екзамену - як уникнути стресу» (передбачається відпрацювання навичок концентрації, саморегуляції психічних станів, здатність до активації інформації і певну культуру комунікативної взаємодії в системі екзаменатор-екзаменований);

До середнього рівня академічних компетентностей ми включили такі види діяльностей :

2.1. «Навчання на лекціях: конспектування, розуміння і запам'ятовування лекції» – передбачає уміння студента утримувати в свідомості тему і фіксувати її структурні компоненти у формі текстових чи знакових символів, в гіршій формі розвивається психомоторні стенографічні навички. Передбачається формування умінь до розширення і структурування створеного конспекту (виділення фрагментів, виділення частин, дописування інформації);

2.2. «Прийом продуктивного читання навчальних текстів» – формується уміння виділяти теоретичні фрагменти (понятійний рівень) та аргументацію, пояснення ілюстрації, є передумовою для створення структурного конспекту тексту як основи для розуміння і запам'ятовування;

2.3 «Пошук і використання інформації» – формується уміння свідомої постановки задачі щодо характеру інформації та операційні уміння її пошуку (бібліотеки, електронні бази даних тощо. Використовуються різні стратегії пошуку інформації та її обробка на основі вже засвоєних прийомів академічної (навчальної) культури, що були зазначені вище.

2.4. «Як брати участь в дискусії з користю для себе і інших» – відпрацьовується уміння презентувати власну інформацію (знайдену чи самостійну сформульована), розуміння сутті дискусії, а також вміння слухати інформацію, аналізувати і використовувати інформацію опонента, а також загальні навички наукової комунікативної культури »

Вищий рівень академічних компетентностей складається з :

3.1. «Стилі навчання: як вибрати спосіб зручний спосіб навчатись» – визначення рівня власних навчальних здібностей і підбір адекватного способу навчання , який забезпечує більшу ефективність;

3.2. «Тайм менеджмент для студентів» – здатність до самоорганізації відповідно до самостійно сформованих стратегій і тактик учіння;

3.3. «Проектування кар'єри: постановка цілі і пошук роботи» - визначення спрямованості навчальної діяльності на практичну роботу, виходячи із власних мотивів, здібностей та соціальної потреби. Вибір індивідуальної стратегії, посилення вимог до навчального процесу під кутом майбутньої професії, ознайомлення зі ймовірними вимогами роботодавців та сутністю професії і формування у себе відповідних умінь спеціаліста;

Вибірку склали 85 студентів груп напрям підготовки «Психологія» Інституту людини Київського університету імені Бориса Грінченка віком від 18 до 23 років з першого по шостий курс, які були поділені на три групи – початковий етап навчання (перший курс), середній етап (третій курс) та кінцевий етап навчання (п'ятий і шостий курси) .

Результати ранжування досліджуваними актуальних навчальних потреб представлені в Табл.1.

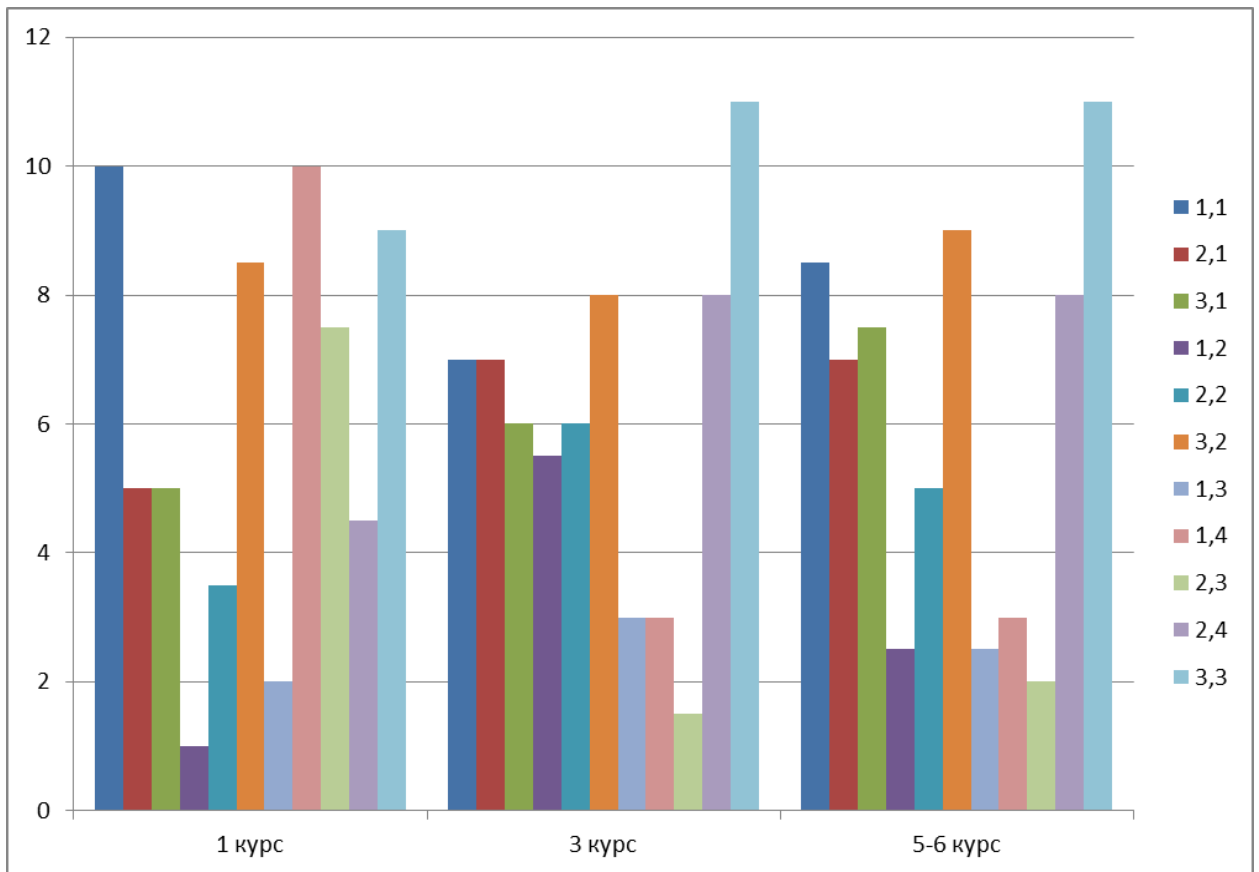

Табл. 1

Актуальність навчальних потреб

Внаслідок аналізу результатів емпіричного дослідження (див.табл.2.) встановлено:

1. Наявність більш значної потреби студентів першого року навчання порівняно із старшокурсниками в навчальних семінарах початкового рівня, що свідчить про недостатню сформованість елементарних навчальних умінь (роботи з текстами, виділення головного, мнемотехнічні прийоми та здатність до відтворення знань у різних формах);

2. Початковий рівень навчальних компетентностей формується у студентів в процесі навчальної діяльності стихійним способом, шляхом наслідування ефективних прийомів діяльності у однокурсників та студентів старших курсів;

3. Потреби засвоєння навичок академічної культури середнього рівня залишаються актуальними для студентів всіх курсів майже на однаковому (середньому) рівні, що свідчить про неповне оволодіння зазначеними вміннями, які складають базис навчальної діяльності студентів (ефективне конспектування

лекцій, робота з навчальними текстами, пошук інформації та вміння брати участь у дискусіях) ;

4. Проблема свідомого проектування траєкторії розвитку та її реалізація набуває найбільшої значущості у студентів-старшокурсників, демонструючи стійку тенденцію до зростання упродовж усього процесу навчання. Для старшокурсників ця проблема обумовлена проектуванням кар'єри, початком паралельної професійної діяльності, що ставить умови до підвищення рівня самоорганізації.

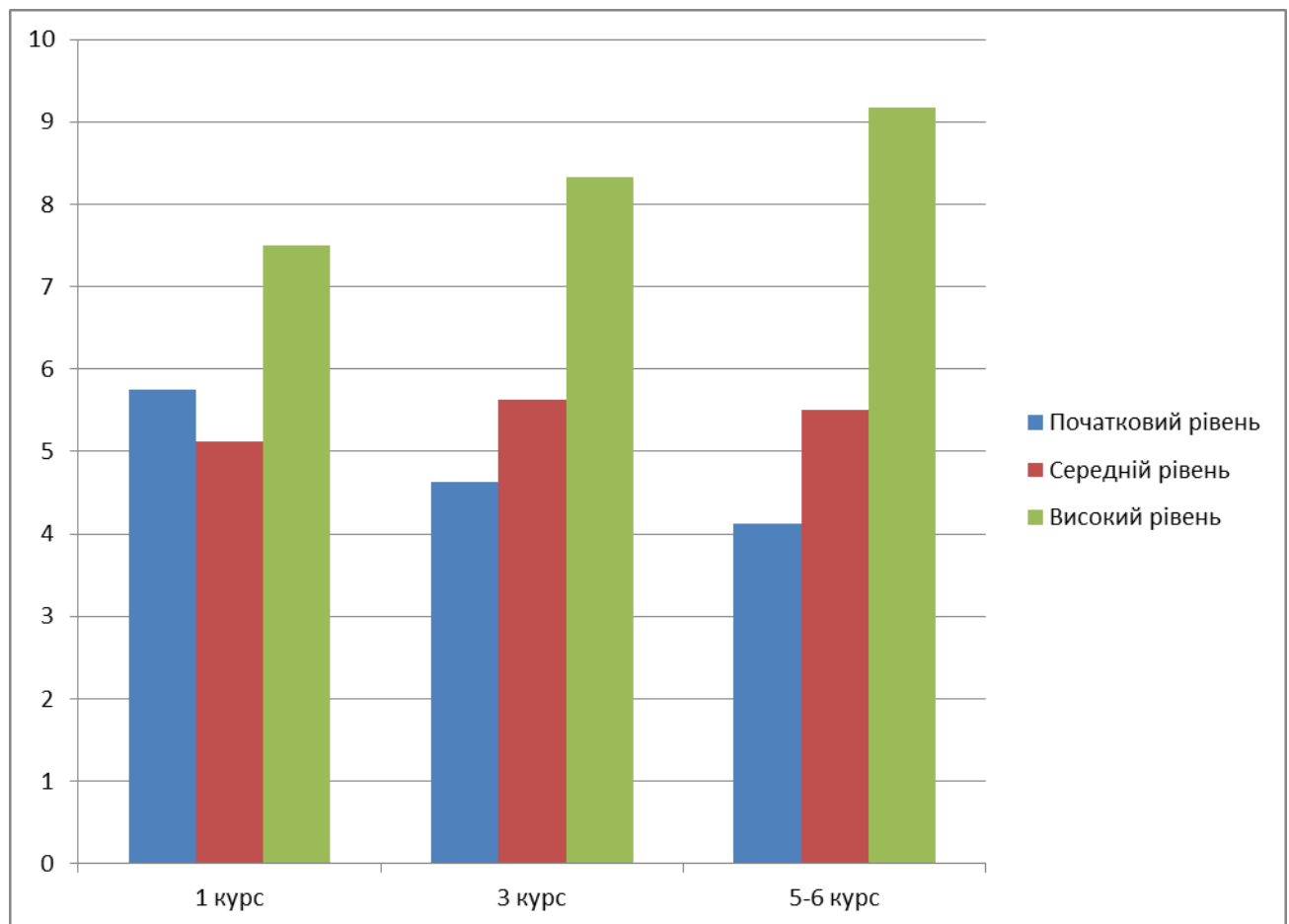

Табл. 2. Динаміка

потреби в засвоєнні різних рівнів академічної культури студентами різних курсів.

Висновки та перспективи подальших наукових досліджень. Отже формування академічних компетентностей, як базису академічної культури, відбувається послідовно, відповідно до засвоєння більш простих умінь, що забезпечує адаптацію студента до учбового навчання у вищому навчальному закладі.

Формування наукових компетентностей відбувається шляхом наслідування студентами більш ефективних форм організації діяльності однокурсників чи старшокурсників та в процесі виконання навчальних завдань, що задаються викладачами.

Відповідно, вдосконалення процесу засвоєння академічної культури можливе:

1. За рахунок організації академічної взаємодії студентів різних курсів – система тьюторства;
2. За рахунок організації спецкурсів ефективного учіння;
3. За рахунок вдосконалення змісту навчальних завдань, що передбачають освоєння нових форм академічної культури при відповідному консультуванні з боку викладачів.

Подальше дослідження має бути продовжено в напрямку з'ясування таких питань:

1. Визначення розуміння студентами суті академічної культури в контексті їх саморозвитку та професійного самовизначення;
2. Визначення об'єктивних та суб'єктивних чинників, що перешкоджають формуванню високої академічної культури студентів;
3. Визначення рівня ефективності різних форм об'єктивізації та суб'єктивізації академічної культури.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Астахова В.И. Академическая культура как фундамент формирования современного специалиста / В.И. Астахова // Вчені зап. Харк. гуманіт. ун-ту "Нар. укр. акад.". – Х., 2013. – Т. 19. – С. 21-39.
2. Гордиенко Н.В. Формирование академических компетенций у студентов вуза: Дис.. канд. пед. наук: 13.00.08 / Н.В. Гордиенко; Ставропольский государственный университет. - Ставрополь, 2006. - 169 с.
3. Ерохина Е.Л. Академическая культура учащегося исследователя в условиях внедрения ФГОС, Е.Л, Ерохина // Академический вестник Института педагогического образования и образования взрослых РАО. – 2014.- №2- с.64-67.
4. Краснова Т.И. Культура академической учебы студентов: дефициты и запросы / Т.И. Краснова // Диалог.- 2013.- № 5.- С. 14–17.
5. Краснова Т.И. Культура академической учёбы студентов: дефициты и запросы / Т.И. Краснова // Диалог.- 2013.- №4.- с. 9-13.
6. Ортега-и-Гассет Х. Миссия университета / [пер. с исп]. - Минск : БГУ, 2005. - 104 с.

7. Ясперс К. Идея университета / [пер. с нем.]. - Минск : БГУ, 2006. - 159 с.

ПСИХОЛОГИЧЕСКОЕ СОДЕРЖАНИЕ АКАДЕМИЧЕСКОЙ КУЛЬТУРЫ ГЛАЗАМИ СТУДЕНТОВ

Паламарчук Наталия Викторовна

студентка группы ПСб-1-12-4.0д, IV курс, направление подготовки «Психология»

palamarchuk001@yandex.ru

Научный руководитель

Васильев Алексей Александрович

старший преподаватель кафедры общей, возрастной и педагогической психологии Института человека Киевского университета имени Бориса Гринченка vasildom@mail.ru

Аннотация. В статье проанализированы и рассмотрены вопросы содержания академической культуры, ее роль в высшем учебном заведении, компоненты которые ее формируют. Обозначены особенности влияния учебной деятельности студентов на становления академической культуры.

Ключевые слова: академическая культура, мотивация к обучению, карьерный аспект, волевые качества, интеллектуальные свойства, запоминание, осмысление, учебные способности.

PSYCHOLOGICAL SENSE OF ACADEMIC CULTURE BY STUDENTS'EYES

Natalia V. Palamarchuk

group PSb-1-12-4.0d, IV course, specialty «Psychology»

palamarchuk001@yandex.ru

Oleksii O. Vasiliev

Senior Lecturer of Chair of General, Age and Pedagogical Psychology of Institute of human Sciences of Borys Grinchenko Kyiv University

vasildom@mail.ru

Abstract. The article analyzes the content of academic culture, its role in higher education, the components of which it is formed. Features of influence of educational activity of students in the establishment of academic culture are characterized.

Keywords: erudite culture, general academic culture, motivation to study, mining dimension, volitional qualities, the initiation, intellectual property, memorization, comprehension, learning ability.